

Ἡ μυστηριακὴ ὑπόσταση τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση ἀρνήθηκε νὰ καθορίσει ἐννοιολογικὰ τὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον συνιστᾷ μία βιωματικὴ πραγματικότητα. Κατὰ τὸν π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ, «ἡ Ἐκκλησία εἶναι μᾶλλον πραγματικότητα πού τὴν ζοῦμε, παρὰ ἀντικείμενο πού τὸ ἀναλύουμε καὶ σπουδάζουμε». Πράγματι, ἡ Ἐκκλησία στὴν βιβλική, λειτουργικὴ καὶ πατερικὴ Παράδοση περιγράφεται ὡς μία κοινότητα πού ζεῖ καὶ ἀναπτύσσεται στὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τῆς Βασιλείας. Ἡ Ἐκκλησία ἀντλεῖ τὴν ταυτότητά της μέσα στὴν Ἱστορία ὄχι ἀπὸ αὐτὸ πού εἶναι τώρα ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ πού θὰ εἶναι, ὅταν στὰ ἔσχατα θὰ μεταμορφωθεῖ πλήρως σὲ Βασιλεία. Καθ' ὁδόν, προλαμβάνει καὶ ἤδη μετέχει στὴν κοινωνία τῶν ἐσχάτων. Τὸ εἶναι τῆς Ἐκκλησίας προσδιορίζεται ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὴ διαλεκτικὴ σχέση Ἱστορίας καὶ ἐσχάτων. Ἡ παράδοξη ὑπόστασή της ἀποκαλύπτεται *μυστηριακῶς* ἐξοχῶν, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία ὡς τὸ Μυστήριον τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ συγκροτεῖται καὶ ὑπάρχει μέσα ἀπὸ τὴ συνύφανση τῆς ἐσχατολογικῆς πραγματικότητος μὲ τὴν Ἱστορία. Ἡ ἐσχατολογικὴ αὐτὴ προσέγγιση καθιστᾷ ἐπιπλέον ἀδύνατο κάθε ὀρισμὸ τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἐκκλησία πραγματώνεται κάθε φορὰ στὰ Μυστήριά της, τὰ ὁποῖα φανερῶνουν τὴ ζωὴ της ὡς ἔκφραση τῆς ἐσχατολογικῆς ἀλήθειας τῶν ὄντων. Εἶναι μία κοινότητα μυστηριακὴ καὶ ὄχι ἓνα θρησκευτικὸ καθίδρυμα ὀργανωμένης χάρις καὶ ἠθικῆς πειθαρχίας. Στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση τὰ Μυστήρια δὲν εἶναι ἀπλῶς ἓνα αὐτόνομο κεφάλαιο τῆς Ἐκκλησιολογίας ἀλλὰ ἡ ζωτικὴ ἀφετηρία καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς. Τοῦτο εἶναι ἀδιανόητο γιὰ τὴ σχολαστικὴ θεολογία πού ἐκλαμβάνει τὰ Μυστήρια ὡς προϊόντα ἑνὸς προϋπάρχοντος ἱεροκρατικοῦ μηχανισμοῦ. Προηγεῖται, δηλαδή, ἡ Ἐκκλησία ὡς δεδομένη ἱστορικὴ πραγματικότητα πού κατέχει καὶ μεταδίδει τὴν ἀόρατη θεία χάρις μὲ τὶς θεοσύστατες τελετὰς πού νοοῦνται ὡς αὐτοτελεῖ καὶ ἀνεξάρτητα μέσα. Ἡ ὀρθόδοξη ἀντίληψη ὡς Μυστήριον δὲν ἐννοεῖ σαφῶς μία ὑπερφυσικὴ ἢ μαγικὴ πράξι ἀλλὰ τὴν ἐνεργειακὴ παρουσία καὶ δράσι τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ στὴν κτίσι καὶ στὴν Ἱστορία. Μυστηριακὴ εἶναι ἐξαρχῆς, ἀπὸ τὴ δημιουργία, ἡ σχέση τοῦ ἄκτιστου Θεοῦ καὶ τοῦ κτιστοῦ κόσμου, πού ἀνακεφαλαιώνεται στὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν φανερώσεις καὶ λειτουργίες αὐτοῦ τοῦ Σώματος, κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ ἐξεικονίζονται καὶ νὰ προλαμβάνουν τὴν ἀλήθεια καὶ ζωὴ τῆς Βασιλείας.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς προκύπτει ἓνα καίριον πρόβλημα πού κληρονόμησε ἡ νεότερη ὀρθόδοξη θεολογία ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς δυτικῆς σχολαστικῆς. Ποιὰ εἶναι αὐτὰ τὰ Μυστήρια καὶ πῶς εἰκονίζονται τὰ ἔσχατα τῆς Βασιλείας; Ἡ σχολαστικὴ θεολογία κατέτιμησε ἀπὸ τὸν 13^ο αἰ. τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας σὲ ἑπτὰ ἀνεξάρτητες

και μεμονωμένες τελετές. Προέβη μάλιστα στη διάκριση υποχρεωτικῶν και προαιρετικῶν Μυστηρίων τονίζοντας την άτομική και ἠθική τους διάσταση. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία και ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση δὲν γνώρισε τὴ συμβατική αὐτὴ ἀρίθμηση και οὐδέποτε τὴν περιορίσει σὲ ἓνα κλειστὸ ἀριθμὸ. Ὡς τὸν 14^ο αἰ. τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κυρίως τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρίσμα και ἡ Θεία Εὐχαριστία σὲ μία ἐνιαία και ἀδιάσπαστη λειτουργική ἐνότητα και μεταξύ τῶν ἄλλων γνωστῶν ὡς Μυστήρια θεωροῦνται ἀκόμη τὸ μνημόσυνο τῶν κεκοιμημένων και ἡ μοναχική κουρά. Τὸ πρόβλημα περιπλέκεται ἐπιπλέον, ὅταν οἱ ὀρθόδοξοι δογματολόγοι ποὺ μέμφονται τὸν κλειστὸ ἀριθμὸ ἑπτὰ, συναριθμοῦν και ἄλλα Μυστήρια αὐξάνοντας ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸ τους. Σαφῶς και τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν κατέχει ἑπτὰ μόνο μυστηριακὰς ἐκφάνσεις. Πάμπολλες λειτουργίες ποὺ ἐκφαίνουν χαρισματικά τὴ ζωὴ του ἐνέχουν χαρακτηριστὰ ἁγιαστικὰ και μυστηριακὰ. Τὸ πρόβλημα δὲν ἐντοπίζεται στὴν ἀρίθμηση ἀλλὰ κυρίως στὸ ἐρώτημα, ποῖο Μυστήριο φανερῶνει και συνιστᾷ κατ' ἐξοχὴν τὴν Ἐκκλησία ὡς εἰκόνα τῶν ἐσχάτων τῆς Βασιλείας;

Τὸ Βάπτισμα, ὡς γνωστόν, ἐνσωματώνει στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἀπελευθερώνοντας τὸν βαπτιζόμενο ἀπὸ τὴ φθορὰ τῆς ὑπαρξης ποὺ εἰσήγαγε τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, συνιστᾷ μία νέα προσωπική γέννηση στὴν καινὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας και συνεπῶς ὀδηγεῖ και ἐντάσσει ἀμέσως στὴ Θεία Εὐχαριστία. Τὸ Χρίσμα ἀποτελεῖ τὴν ἐνέργεια τοῦ Πνεύματος ποὺ ἐνδυναμώνει τὸν νεόφυτο πιστὸ στὸν ἀγῶνα ποὺ ἐμπεριέχει ἡ ταυτότητα τοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Βάπτισμα και τὸ Χρίσμα εἶναι ἡ χειροτονία κάθε λαϊκοῦ μέλους στὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἱερωσύνη τοῦ ἐπισκόπου και κατ' ἐπέκταση τοῦ πρεσβυτέρου και τοῦ διακόνου συνιστᾷ τὴ χαρισματικὴ λειτουργία και εἰκόνα τῆς μυστηριακῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας και δὲν εἶναι ἀδιανόητη ἀπλῶς ἐκτὸς τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητας ἀλλὰ ἀφορᾷ τὴν ἴδια τὴν ὑπόσταση και δομὴ τῆς. Ὁ γάμος εἶναι ἡ ἔνταξη τῆς φυσικῆς σχέσης τοῦ ἀνδρα και τῆς γυναίκας στὸ μυστήριο τῆς σχέσης Χριστοῦ και Ἐκκλησίας ποὺ πραγματώνεται στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη. Τὸ ἴδιο και ἡ μετάνοια ἀποτελεῖ τὴ δυνατότητα ἐπανένταξης στὴν εὐχαριστιακὴ κοινωνία, ὡς ἄσκηση και θεραπεία τοῦ νοσοῦντος μέλους τῆς κοινότητας. Τὸ μνημόσυνο τῶν νεκρῶν δὲν κατανοεῖται δίχως τὴν εὐχαριστιακὴ συσχέτιση ζώντων και τεθνεώτων, ἐπίγειας και ἐπουράνιας εὐχαριστίας. Τὸ εὐχέλαιο, ὁ ἁγιασμός, τὸ κήρυγμα και κάθε ἄλλη ἁγιαστικὴ και μυστηριακὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μετὰ τὴν εὐχαριστιακὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας. Κανένα, ὅμως, μεμονωμένο μυστήριο δὲν εἰκονίζει πλήρως τὰ ἔσχατα τῆς Βασιλείας ἀλλὰ ὅλα μαζί στὸ μέτρο ποὺ εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένα μετὰ τὴ Θεία Εὐχαριστία. Τὸ Μυστήριο τῆς εὐχαριστιακῆς σύναξης εἶναι, συνεπῶς, τὸ κεφαλαῖωδες Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας.

Σταῦρος Γιαγκάζογλου